

Nr 168.

Av herr **Hansson** i Rättvik m. fl., om tullfrihet för tidnings- och tryckpapper.

Pappersindustrien synes tillhöra vårt lands mest naturliga näringar. Att döma av tillverkningsvärdet har denna industri en ofantligt mycket större utveckling att peka tillbaka på sedan år 1880 än Sveriges övriga industrier som helhet taget. Om tillverkningsvärdet av Sveriges industri utom papper och trämassa år 1880 sättes till 1, så blev det 8,3 år 1913. För papper och trämassa bli emellertid siffrorna: 1 år 1880 och 20,7 år 1913. Tillverkningsvärdet för pappers- och trämasseindustrierna hade alltså under de angivna åren ökats $2\frac{1}{3}$ gånger starkare än all annan industri tillsammans. Dessa industrier tillhöra också våra främsta exportindustrier. Exporten ökades från 2,5 millioner kronor år 1880 till 137 millioner kronor år 1913. Även om man räknar enbart med papper och pappersvaror överstiger vår export ofantligt importen. Medan importen år 1911 enligt den officiella statistiken angives till 4,198,426 kronor uppgick exporten till 33,971,831 kronor.

Den svenska pappersindustrien har också flera naturliga förutsättningar. I den mån trämassa ingår som råmaterial har ju industrien tillgång till lätt och billig sådan inom landet. En annan viktig faktor vid papperstillverkningen, nämligen vatten, finnes också i riklig mängd. Det visar sig också att vår pappers- och trämasseindustri tillgodogör sig 220,000 hästkrafter av de 750,000 hästkrafter som hittills utbyggs av våra vattenfall.

Den starka sammanslutning som efter hand organiserats inom denna industri gör det möjligt för densamma att lyfta priserna på den svenska marknaden till en högre nivå än på den utländska. Detta system att uppskörta de inhemska konsumenterna till förmån för utlandet är som bekant mycket vanligt under protektionistisk regim. Ett sådant system hos en livskraftig industri med naturliga förutsättningar innebär dessutom en stor

frestelse för osunda utväxter inom industrien i fråga i form av överkapitalisering, »spillvatten» m. m. Särskilt vår sockerindustri är ju ett avskräckande exempel. Det saknas icke varnande fall i samma riktning även inom vår pappersindustri.

I Aktiebolaget Munkedals styrelseberättelse för år 1913 nämnes sålunda, att å aktiekapitalet på 1,5 millioner kronor är blott hälften inbetald. Den andra hälften av aktiestocken har lämnats åt aktieägarna utan ersättning. Samtidigt klagar styrelsen över en kännbar brist på rörelsekapital.

Vårt land har visserligen icke samma naturliga förutsättningar för finpappersindustri som för grövre. Det är också blott ett mindre antal bruk, som slagit sig på denna tillverkning, nämligen de i en trust förenade finpappersbruken Klippan, Lessebo och Grycksbo (J. H. Munktells pappersbruks Aktiebolag) samt Aktiebolaget Papyrus och Aktiebolaget Nykvarn. Alla dessa bruk utom Nykvarn, särskilt Grycksbo och Papyrus göra emellertid lysande affärer. Vinstutdelningarna äro ju numera ej särskilt belysande för de verkliga vinsterna. Kloka finansmän undvika så vitt möjligt att lysa med höga dividender. Man föredrar att samla upp vinsterna på annat sätt, i gratisaktier, tantiëmer och dylikt. Icke dess mindre har Aktiebolaget Papyrus under de senare åren före kriget utdelat 8 procent och Grycksbo bruk 15 procent.

Tryckerierna äro väl de förnämsta konsumenterna av grövre papper. I många tryckalster ingår papperet som den förnämsta posten i framställningskostnaderna. Tryckerierna få dessutom bära de ökade priserna på maskiner, stil m. m. Detta spelar mindre roll för de större tryckerierna, vilka i sin tur till stor del sammanslutit sig i en mäktig trust under intim samverkan med den förtrustade pappersindustrien. Därför ser man också, att landets största tryckeri på sin samlade rörelse, vari dock även ingår stor förlagsrörelse, hade en utdelning av 100 procent redan under år 1913. För de fristående mindre tryckerierna är ställningen däremot ofta långt ifrån lysande. Fallissemang inom denna näring ha på senaste tiden varit oroväckande talrika.

Jämte tryckerierna ha tidningarna naturligtvis i hög grad fått känna av de höga pappersprisen.

Tidningarna spela i våra dagar en så betydande roll i samhällslivet, att de måste anses outhärliga och följaktligen förtjänta av nödig omsorg från det allmännas sida.

Ej nöjd med den trustbildning, som nyligen ägt rum inom den svenska pappersindustrien, söker denna att genom trustliknande avtal med pappersindustrien i grannländerna utestänga de svenska tidningarna också från sådana importmöjligheter, som skulle kunna konkurrera med de svenska bruken.

Över huvud har papperstrusten i känslan av sin genom sammanslutningen vunna suveräna maktställning på den svenska pappersmarknaden uppträtt med mycket långt gående anspråk. Detta har så mycket hellre kunnat gå för sig, som tidningarna på att alldeles säreget sätt äro beroende av sina råvaruleverantörer och särskilt då av sin största, pappersindustrien. Om papper saknas, kan tidningen icke utkomma, och det är icke jämförligt med vad det betyder för en fabrik att nödgas stå stilla en kortare eller längre tid. När fabrikationshindret upphört, börjar fabriken ånyo sin verksamhet såsom intet hänt. En tidning däremot, som skulle nödgats stoppa utgivandet, vore det så endast några dagar, skulle i regeln vara ett förlorat företag. Av detta förhållande ha pappersbruken de senare åren på ett mycket hänsynslöst sätt begagnat sig för att framtvinga höjningen av pappersprisen, till och med då klara och otvetydiga leveranskontrakt förelegat. Bruken hava hotat att trots kontrakten draga in leveranserna och förklarat sig beredda att taga emot härav föranledda rättegångar vid den säkra utsikten, att tidningarna icke skulle våga utsätta sig för en driftnedläggelse, vilket också visat sig riktigt uträknat. Det är inga småsummor pappersbruken tillskansat sig av pressen på detta föga värdiga sätt. Det har även antytts, att om regeringen skulle söka skaffa tidningarna alltför gynnsamma prisuppgörelser, så skulle bruken av en eller annan förevändning lägga ned driften några veckor. Tidningarna, eller i varje fall ett stort antal av dem, skulle därigenom sakna papper för någon tid, och då tidningarna icke våga underkasta sig denna risk, har detta helt säkert icke varit utan sin inverkan på de förda underhandlingarnas resultat.

Man får emellertid icke för tidningarnas skull glömma övriga tryckalster. För böckernas skull äro minskade papperspris lika mycket påkrävda. Kulturarbetet inom ett folk måste först och främst gå ut på att sprida kunskaper, och i det fallet är ju bokens ounbärlighet uppenbar. Att gedigen bildning sprides måste synas särskilt angeläget i en tid som den nuvarande, då brottsligheten visar en sådan oroande tendens att ökas, ej minst bland ungdomen. Som motgift däremot kräves det sannerligen, att lusten för läsning och därmed sammanhängande andliga sysselsättningar ej hållas tillbaka utan tvärt om främjas. Alla bildningsarbetare äro ock ense om, att bildningshågen bland arbetarna just nu befinner sig i en stark och glädjande växt. Men hur starkt denna håg måste motarbetas genom de rådande bokpriserna, framgår bäst av att böckerna, enligt vad en av våra erfarnaste folkbibliotekarier nyligen upplyst, gått upp i pris med 150 à 200 procent. Detta blir desto mer kännbart, som samtidigt de en gång så moderna billighetsböckerna — och särskilt naturligtvis de

bättre bland dessa — hålla på att försvinna. Det är ju för övrigt ej blott för arbetarna utan ock för en stor del av medelklassen, som de våldsamt uppskruvade prisen försvåra bildningssökandet och kulturarbetet. Även författarna hava föga anledning att glädjas åt de höga bokpriserna. De få, som författarföreningens ordförande nyligen framhållit, intet med av de höga försäljningspriserna, men ha, tack vare den ökade risken, svårare att få sina alster antagna av förläggarna.

Därtill kommer dessutom det stora intresse som affärsvärlden över lag inom alla moderna grenar har av måttliga priser på papper av många olika sorter.

Hur stor prisstegringen på papper faktiskt varit, visar följande tabell, som vi erhållit från ett av våra större bokförlag, och vars riktighet vilken större pappersförbrukare som helst lär kunna intyga:

	Priser före kriget kr. pr. kg.	Nuvarande priser kr. pr. kg.
<i>Tryckpapper</i> , trähaltigt, oglättat	0.30 à 0.35	0.85
» glättat	0.35 à 0.40	0.95
» träfritt	0.45 à 0.50	1.65
<i>Konstryckpapper</i>	0.60	4.50
<i>Post- och skrivpapper</i>	0.50	2.10

Ytterligare prisstegringar anses å sakkunnigt håll icke uteslutna.

Flera utvägar kunna beträdas för erhållande av rimliga papperspriser. Här skall blott nämnas en av dem: Papperstullarnas borttagande. Visserligen kan effekten härav under nuvarande förhållanden ej bli överväldigande, lika litet som tullfriheten på spannmål och smör varit det. Men det finns intet skäl, varför vi ej skulle utnyttja den lättnad för konsumenterna, som kan vinnas genom tullens borttagande. Bli vinsten för konsumenterna måttlig, så är å andra sidan risken för rubbningar i pappersindustriens ekonomi — i de fall den är sunt byggd — också minimal. Vår pappersindustri — icke blott grovpappers- utan även finpappersindustrien — bör vid det här laget vara så stark, att den kan reda sig utan tullskydd.

En särskild anledning för borttagande av tullen ha vi i ringbildningen, vilken inom pappersindustrien hade starkt fortskridit redan före kriget och som nu synes vara ännu mer fullkomnad. För närvarande finnes ingen konkurrens inom svensk pappersindustri. Man utnyttjar således det befintliga tullskyddet till det yttersta och debiterar monopolpriser. När en tullskyddad industri nått så långt, torde skälet för tullens bibehållande även ur protektionistisk synpunkt ha bortfallit. Dess bibehållande får nämligen då gärna alldelas motsatta verkningar än man avsett.

Helst skulle vi se, att alla pappersorter eller i vart fall utom de rena lyxpapperen bleve helt tullfria. Vi hava så mycket större skäl därtill, som prisstegringen å papper alltjämt ohejdat fortfar.

Med hänsyn till den inom bevillningsutskottet och riksdagen rådande stämningen ha vi emellertid ansett lönlöst att föreslå fullständig tullfrihet på allt papper. Å andra sidan vore det att stanna på halva vägen, om man endast låte tidningspapperet vara tullfritt. Åtminstone tryckpapperet bör avgjort åtnjuta samma förmån. Samma skäl som tala för tidningspapperets tullfrihet tala med minst samma styrka för tullfrihet å tryckpapper.

Vissa tekniska svårigheter att skilja tryckpapper från likartade pappersorter finnas ju, men de äro icke alls större utan snarare mindre än motsvarande svårigheter ifråga om tidningspapper. Att svårigheterna låta sig tämligen lätt övervinnas, har för övrigt erfarenheten redan visat. Generaltullstyrelsen löser dem just nu gång efter annan. För närvarande råder nämligen exportförbud å tryckpapper, och tullmyndigheterna måste på grund därav ständigt särskilja sådant papper från likartade sorter som få exporteras.

Vi föreslå därför riksdagen att besluta, att hithörande rubriker i tulltaxan måtte få följande lydelse:

308 tidnings- och tryckpapper: fritt

Anm. Till tidningspapper hänföras sådant vitt, svagt limmat o. s. v. (i fortsättningen — nuvarande lydelsen),

skriv- och ritpapper, ej särskilt nämnt, läsk-, filter-, kopie-, silkes- och annat fint omslagspapper samt andra, ej särskilt nämnda slag av papper, allt försåvitt det är naturfärgat, vitt eller färgat i massan.

309 inkommande med kuverter i askar av papper o. s. v. (nuvarande lydelse).

Stockholm den 21 januari 1919.

H. Hansson
i Rättvik.

C. O. Johansson,
Sollefteå.

Ivar Vennerström.

